

Utlåtande i fråga om åtgärder till motverkande av biografernas skadliga inverkan å barn. (B)

Uti en vid stadsfullmäktiges sammanträde den 30 mars 1917 väckt motion (n:r 23 för s. å.) har fröken Hedin på anförda grunder hemställt:

att stadsfullmäktige snarast möjligt måtte hos överståthållareämbetet anhålla, att barn under skolåldern icke måtte tillåtas att besöka biograferna, att skolbarn intill 15 år ej må tillåtas att oftare än en gång i veckan få besöka biograferna (detta kan lättast kontrolleras, om de för att komma in måste uppvisa kort från skolan, vilket bör makuleras i biljettluckan, men behållas av barnet under föreställningen),

att minimipriset för barnbiljett på biograferna måtte sättas till 25 öre,

att icke öka utan fastmer minska biografantalet; samt

att hos statsmakterna anhålla, att biografcensuren måtte ytterligare skärpas.

Efter remiss från utskottet har folkskoledirektionen i skrivelse av den 29 november 1916 i ärendet anförts följande:

»Stadsfullmäktiges beredningsutskott har den 4 april 1917 till folkskoledirektionen remitterat en av fröken Hedin inom stadsfullmäktige väckt motion om

åtgärder till motverkande av biografernas skadliga inverkan å barn. Med anledning härav får folkskoledirektionen anföra följande.

Folkskoledirektionen har sedan länge haft sin uppmärksamhet fästad vid de olägenheter för barnens uppfostran och de faror för deras sunda utveckling, som de offentliga biografföreställningarna i många fall innebära. I skrivelse till kungl. folkskoleöverstyrelsen den 29 november 1916, vilken här i avskrift bilägges (bil. 1), har folkskoledirektionen hemställt, att överstyrelsen ville träffa åtgärd för att framkalla en lagstiftning på hithörande område av den art, som i skrivelsen närmare angives. Detta ärende, som föranlett remiss från kungl. folkskoleöverstyrelsen till myndigheter och institutioner, är beroende på folkskoleöverstyrelsens prövning.

Rörande den nu remitterade motionen har förste folkskoleinspektören avgivit bilagda yttrande: bil. 2.

Under hänvisning till ovannämnda av folkskoledirektionen redan vidtagna åtgärd och i övrigt till vad av förste folkskoleinspektören anförts hemställer folkskoledirektionen, som alltjämt vill hava sin uppmärksamhet riktad på de i motionen berörda och därmed sammanhängande frågorna och som särskilt anser en skärpt kontroll över efterlevnaden av nu gällande bestämmelser rörande biograferna vara av behovet påkallad, att den remitterade motionen för närvarande icke måtte till någon stadsfullmäktiges åtgärd föranleda.»

Vid folkskoledirektionens skrivelse funnos fogade dels i avskrift direktionens åberopade skrivelse till folkskoleöverstyrelsen, så lydande:

»Till kungl. folkskoleöverstyrelsen.

Folkskoledirektionen har sedan länge haft sin uppmärksamhet fästad vid de olägenheter för barnens uppfostran och de faror för deras sunda utveckling, som de offentliga biografföreställningarna innebära. Vid övervägandet av förslag till åtgärder för att så vitt möjligt avvärja eller minska dessa med biografväsendet förbundna pedagogiska missförhållanden, har direktionen ej kunnat undgå att inse, att den ifrågavarande angelägenheten ej är av blott kommunal natur utan gäller landet i dess helhet, och att de åtgärder, som av folkskolemyndigheter möjligen kunna företagas, hellre borde utgå från folkskoleöverstyrelsen än från en kommunal skolstyrelse. Visserligen är biografväsendet helt naturligt mest utvecklat i huvudstaden, och kanske dess pedagogiska faror här äro störst, men motsvarigheter finnas nog i högre eller lägre grad i alla våra städer och större industrisamhällen, liksom knappast någon kommun i vårt vidsträckta land är så avlägsen och otill-

gänglig, att den icke åtminstone har besökts av kringresande biografer, vilkas föreställningar väl vanligen ej äro av det slag, som ingiver de minsta betänkligheterna från uppfostringssynpunkt. Direktionen har därför ansett sig böra fästa folkskoleöverstyrelsens uppmärksamhet på behovet av åtgärder mot de missförhållanden, som i uppfostringshänseende biografväsendets utveckling medfört.

Visserligen hava de värsta missförhållandena redan undanröjts genom den preventiva censur, som biografbilderna numera underkastas, liksom ock genom ordningsmaktens övervakande av biograflokalernas hygieniska förhållanden. Det ligger dock i censurväsendets natur, att dess förbud väl hindra de allra sämsta biografbildernas användande, men att det måste tolerera dumheten och smaklösheten i en från folkuppfostrans synpunkt beklaglig grad. Ehuru biografcensuren i vårt land torde hava fattat sin uppgift allvarligare och strängare genomfört sina åligganden än motsvarande inrättningar i de flesta andra kulturländer, så lider nog även dess verksamhet av den nämnda naturliga begränsningen; och särskiljandet mellan tillstånd att visa biografbilderna blott för vuxna eller även för barn har ej kunnat höja flertalet barnföreställningar till de verkligt uppfostrande och bildande nöjen, som borde vara sådana föreställningars mål. Även om man tack vare censuren är skyddad mot de direkt omoraliska och alltför starkt nervretande bilderna, så ingå i flertalet biografprogram mycket, som är ägnat att förråa och förytliga samt att i det hela sänka den moraliska takten och den estetiska smaken, och även om mot den enskilda föreställningen såsom sådan intet vore att invända, måste alltför täta biografbesök särskilt för barn i många avseenden verka skadligt. Lärare vid Stockholms folkskolor hava i detta hänseende gjort mycket nedslående iakttagelser å enskilda bland sina lärjungar i både fysiskt och psykiskt hänseende; och inför barnavårdsnämnden ha förekommit fall, då barn förövat snatteri för att skaffa sig medel till biografbiljetter.

En av de åtgärder, som direktionen tänkt kunna i någon mån motverka dessa missförhållanden, vore utdelandet till barnens föräldrar och målsmän av en tryckt skrift med varningar mot för barnen olämpliga och för ofta upprepade biografbesök. Och direktionen tillåter sig hemställa, att folkskoleöverstyrelsen ville taga i övervägande, huruvida icke en upplysningsskrift rörande biograferna borde genom överstyrelsens försorg utgivas och för lågt pris ställas till de kommunala folkskolemyndigheternas förfogande för utdelande till folkskolebarnens föräldrar och målsmän.

Önskvärt synes, det, att åldern för bevistande av biografföreställningar, avsedda för vuxna, höjdes från 15 till 18 år. Oavsett att storvuxna barn under

den förstnämnda åldern mången gång tagas för äldre och erhålla tillträde till för dem alls icke lämpliga föreställningar, är just övergångsåldern i hög grad i behov av moraliskt skydd. Direktionen tillåter sig därför hemställa, att överstyrelsen ville taga i övervägande, huruvida åtgärd icke må böra vidtagas för att framkalla förändring i nämnda hänseende av kungl. förordningen den 22 juni 1911 angående biografföreställningar.

Även om man kunde hoppas, att den nämnda upplysningsskriften skulle så påverka åtminstone en del hem, att barnens biverksamhet begränsades, kan man naturligen ej tänka sig, att biografernas barnföreställningar skulle komma att sakna publik. Därför torde böra tagas i övervägande, huruvida ej något kunde göras för höjandet i det hela av biografföreställningarnas nivå, så att de bättre motsvarade den bildningsuppgift, som de borde främja. I detta hänseende synes knappast något verksammare medel kunna finnas än författningsbestämmelser, som begränsade rättigheten till anordnande av offentliga biografföreställningar genom föreskrift om vederbörlig koncession för biografägare. Lämpligheten av restriktiva åtgärder från statens sida mot biograferna är ju redan erkänd genom förordningen rörande biografensuren. Det lider väl intet tvivel, att det är den obegränsade konkurrensen inom biografväsendet, som i så stor utsträckning förleder de mindre kapitalstarka företagen på området att hänsynslöst tillämpa principen 'billigt och dåligt'. Redan begränsningen av biografernas antal å en ort skulle därför sannolikt verka i förbättrande riktning, och ännu kraftigare det av myndigheterna träffade urvalet, genom vilket rättigheten gaves endast åt de sökande, som erbjöde vissa garantier för goda föreställningar.

Då biograferna för närvarande äro en av de orsaker, som kraftigast inverka på andan bland folkskolebarnen och därmed på folkskolornas utsikter att kunna nå sitt uppfostringsmål, tillåter sig direktionen hemställa, att överstyrelsen ville träffa åtgärd för att framkalla en lagstiftning av den art, som härmed antytts.

Stockholm den 29 november 1916.

Å folkskoledirektionens vägnar:

Herman Palmgren.

Olof Wibelius.»

dels ock folkskoleinspektörens så lydande tjänsteutlåtande:

»Till Stockholms folkskoledirektion.

Till direktionen har för yttrande remitterats en av fröken Hedin hos stadsfullmäktige väckt motion om åtgärder till motverkande av biografernas skadliga inverkan på barn. Med anledning härav anhåller jag vördsamt få anföra följande.

Rörande det allmänna syfte, som motionen avser, vill jag på det livligaste instämna i motionens motivering. Biografväsendet har numera tagit en sådan utveckling i Stockholm och fått en så stor betydelse både på gott och ont, att det väl förtjänar de kommunala myndigheternas uppmärksamhet och omsorger. Redan såsom nöjen, som äro tillgängliga för breda folklager, hava biografföreställningarna stor betydelse. Livet är för många så glädjelöst, att tillgången till ett billigt nöjestillfälle, varifrån man kan gå med något lättat sinne åter till sitt arbete och sina dagliga bekymmer, är av ett ej ringa socialt värde. Sköttes biografväsendet rätt, skulle det också kunna bjuda något vida mer än nöje och förströelse. Det kunde utvecklas till ett av de kraftigast verkande folkbildningsmedlen, då dess rörliga bilder äro ägnade att låta oss se och erfara livet långt mer, än som annars kommer oss till del, och detta i en så levande form, att intrycken därifrån tävla med verklighetens. Biograferna kunde därför meddela både nyttiga och bildande kunskaper, utöva på åskådarnas känsla och vilja ett förädlande inflytande samt rena och höja smaken.

Men huru fylla flertalet här verkande biografanstalter sådana höga uppgifter? Många av dem kunna väl sägas alls icke fylla dem, utan tvärtom verka i motsats riktning. Och även de bästa biograferna lockas av de ekonomiska intressena att mången gång uppblanda det goda med så mycket av tarvlig beskaffenhet, att inflytelse från föreställningarna i det hela bliva till sitt värde tvivelaktiga.

Att höja vårt biografväsendes allmänna nivå är därför ett samhällsintresse av största betydelse. Hittills har man därför väsentligen använt endast negativa medel, förbud och restriktioner. Att biografcensuren därvid varit av nyttig och kraftig verkan, må ingalunda förnekas. Den har förhindrat det offentliga förevisandet av bilder med sedligheten sårande eller alltför nervretande beskaffenhet. Men dumheten och smaklösheten, som på folkbildningen utöva en nästan lika skadlig inverkan, kan man på den vägen ej komma åt. Skall ett verkligt höjande av biografernas nivå genom åtgärder från samhällets sida åvägabringas, så kan man ej stanna vid sådana negativa åtgärder, utan måste ock positivt ingripa i verksamheten. Såsom jag vid annat tillfälle haft anledning att införa direktionen uttala, håller jag före, att den verksamaste åtgärden för höjandet av biografverksamheten vore upprättandet genom kommunens försorg av en fullt mönstergill biograf. Sedan länge åtnjuta vissa teatrar offentligt understöd, och helt visst har det allmänna ej mindre intresse av biografverksamheten, som med sina föreställningar nå ännu bredare folklager än teatrarna. Den kommunala biografen kunde på förmiddagarna användas av skolorna, vilka skulle av den för sin undervisning

i olika ämnen draga mycket stort gagn. Och finnes en biograf av denna art, vars inträdeskort för barn kunde sättas lågt trots föreställningarnas förstklassiga beskaffenhet, så kunde skolbarnen rätt och slätt förbjudas att besöka andra biografföreställningar, och därigenom skulle man bäst kunna nå det syfte rörande barnens biografbesök, som motionen avser. Men under nuvarande tryckta tider kan man väl ej sätta i fråga förverkligandet av ett sådant förslag, utan måste tills vidare fortfarande nöja sig med negativa åtgärder och då särskilt rörande barnens biografbesök taga i övervägande sådana bestämmelser som de i motionen föreslagna.

Det av motionären föreslagna förbudet för barn, som ännu ej uppnått skolåldern, att besöka biografföreställningar synes mig ej alldeles utan betänkligheter. Oavsett svårigheten att utöva effektiv kontroll över förbudets efterlevnad, kan detsamma i tillämpningen måhända komma att väcka ett ej alldeles ogrundat missnöje hos de föräldrar, som vid sina egna biografbesök måste medtaga sina små barn för att icke nödgas lämna dem hemma utan tillsyn. Om förbudet i fråga över huvud skall utfärdas, så torde det därför böra begränsas till mindre barn, som ej medfölja äldre personer.

Det vore nog önskvärt, att skolbarn enligt regeln högst en gång i veckan besökte biografföreställning, men de åtgärder, som i motionen föreslås för att hindra tätare biografbesök, synas mig icke ändamålsenliga. Om på föreslaget sätt kort, som berättiga till köp av biografbiljetter, utfärdades av skolans lärare, så skulle sannolikt innehavandet av sådant tillståndskort av många barn begagnas för att förmå föräldrarna att bekosta dess användande. Det synes mig därför vara att befara, det åtgärden snarare skulle öka än minska barnens biografbesök. Svårt befarrar jag ock att det skulle bli att hindra enskilda barn från att använda även av kamrater uttagna kort och därigenom skaffa sig tillfälle till mer än ett biografbesök i veckan. För övrigt synes det mig betänkligt, att läraren skulle åläggas utfärda tillståndskort, som sedan kunde begagnas vid besök av sådan biografföreställning, som läraren anser i hög grad skadlig.

Syftet med den i motionen föreslagna höjningen av minimipriset för biografernas barnbiljetter är naturligen att betaga de sämsta biograferna det konkurrensmedel med de bättre, som lägre biljettpris innebära. Det synes mig emellertid ej säkert, att åtgärden skulle verka i åsyftad riktning. De sämre biograferna kunna dels genom sina mera rafflande program och reklambilder, dels stundom genom sitt närmare läge nog i många fall locka barnen till sig, även om de hade samma biljettpris som de bättre biograferna; och i så fall skulle ju pris-

förhöjningen blott medföra ett ökande av även de sämre biografernas inkomster. För övrigt synes man mig böra undvika att avsiktligt fördyra de minst bemedlade samhällsklassernas nöjen.

En kraftigt verkande åtgärd för höjandet av biografväsendet vore enligt min åsikt ett begränsande av biografernas antal genom laglig föreskrift att biografier ej må upprättas utan särskild av någon myndighet lämnad koncession, varvid för beviljandet därav skulle fordras ej blott uppfyllandet av vissa t. ex. hygieniska fordringar, utan ock sådana förhållanden, att det i övrigt från samhällets synpunkt kunde anses önskvärt, att den föreslagna biografanstalten komme till stånd. Jag tillåter mig erinra om att direktionen i skrivelse till kungl. folkskoleöverstyrelsen den 29 november 1916 framhållit detta önskemål, och i överensstämmelse därmed vore naturligen åtgärd från stadsfullmäktige för framkallandet av en lagstiftning i sådan riktning önskvärd.

Slutligen hemställer motionären, att stadsfullmäktige ville hos statsmakterna anhålla, att biografcensuren måtte ytterligare skärpas. Jag vågar ej uttala mig om huruvida den nu ifrågavarande censuren bör få sin verksamhet utsträckt utöver de gränser, som nuvarande förordningar bestämma. Men måhända kunde ett uttalande av stadsfullmäktige om önskvärdheten av biografcensurens utövande med all den stränghet, som förordningarna medgiva, kunna bliva ett nyttigt stöd för censorerna i deras samhällsskyddande verksamhet.

Utöver de förslag, som i motionen framställes, anser jag mig böra framhålla önskvärdheten av att polismyndigheten anordnade en verksammare kontroll över gällande förordningars iakttagande vid biografföreställningarna. I många fall krävde de hygieniska förhållandena inom biograflokalerna en strängare uppsikt, men framför allt borde sådan kontroll anordnas, att icke vid vissa biografier barn i skolåldern stundom tillåtas besöka föreställningar, rörande vilka är föreskrivet att de ej äro tillgängliga för barn. Missförhållanden i detta hänseende ha flera gånger konstaterats av de lärare och lärarinnor, som enligt direktionens beslut under sistlidna vårtermin gjorde iakttagelser vid olika biografier.

Stockholm den 4 december 1917.

Frans v. Schéele.»

På sätt utskottet inhämtat, utövas icke någon effektiv kontroll över att gällande bestämmelser rörande barns tillträde till biografföreställningar efterlevas, och synes åtgärd i detta syfte vara av behovet påkallad. Utskottet anser för den

skull, att ett mindre belopp bör ställas till folkskoledirektionens förfogande för användande till dylikt ändamål. I övrigt synes motionen, i synnerhet som, efter vad utskottet erfarit, det ifrågavarande spörsmålet blivit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, ej böra åtminstone för närvarande föranleda någon stadsfullmäktiges särskilda åtgärd; och hemställer utskottet följaktligen:

att fröken Hedins förevarande motion n:r 23 för 1917 icke må till någon annan stadsfullmäktiges åtgärd föranleda än att stadsfullmäktige ställa till folkskoledirektionens förfogande, att utgå av det å drätselnämndens första avdelnings stat för inuevarande år uppförda anslaget för oförutsedda utgifter, ett belopp av 500 kronor att användas till övervakande över att gällande bestämmelser om barns tillträde till biografföreställningar bliva efterlevda.

Stockholm den 7 februari 1918.

Å beredningsutskottets vägnar:

JOHN ÖSTBERG.
